

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU LIV.

„Gazeta” este în ră-care di.
 Abonamente pentru Austro-Ungaria
 Pe unu anu 12 fl., pe șase luni
 6 fl., pe trei luni 3 fl.
 Pentru România și străinătate:
 Pe unu anu 40 franco, pe șase
 luni 20 franco, pe trei luni
 10 franco.
 Se primumără la toate oficiile
 postale din intru și din afară
 și la dd. colectorilor.
 Abonamentul pentru Brașov:
 la administrație, piața mare
 Nr. 22, etajul I.: pe unu anu
 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
 luni 2 fl. 50 cr. Cu dusa în
 casă: Pe unu anu 12 fl., pe
 șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
 Unu exemplar 5 cr. v. a. sau
 15 bani.
 Atâtă abonamentele câtă și
 inserțiile suntă a se plăti
 înainte.

Nr. 159.

Brașov, Joi 18 (30) Iulie.

1891.

Brașov, 17 Iulie v.
 Ce mai e și ce-o să mai fiă
 cu proiectul de lege asupra re-
 formei administrației?

Camera ungară desbate fără
 sfârșit asupra lui, și acum, la finea
 lui Iulie, abia a ajuns la § 1 și
 mai sunt înderțu 280. Stânga
 extremă continuă cu multă energiă
 tactica ei obstrucționistă și în cu-
 rându guvernul, în fața imposi-
 bilității de a duce la sfârșit pro-
 gramul său și de a face destul
 cerințelor parlamentare, va tre-
 bui să ia o hotărâre definitivă într-o
 parte său alta.

Interesele deputaților cer
 imperios amânarea ședințelor
 dietei cel puțin pe câteva sеп-
 tēmăni de veră. Acesta însă nu
 se va pute în fața atitudinii ob-
 strucționiste a stânger estreme.
 Dér nu se va pute termina nici
 desbaterea bugetară, nici aceea
 asupra tractatelor internaționale,
 ce sunt la ordinea zilei, asupra
 proiectelor de legi de „garanție”
 ș. a.

A bătut la ochi, că în discu-
 siunea asupra § 1, ministrul pre-
 ședinte Szapary n'a luat cuvên-
 tul până acum. Prietini ministru-
 lui susțin, că acesta a tăcut
 până acum, fiindcă deodată acesta
 va veni cu o surprindere înaintea
 camerei, anunțând amânarea său
 poate chiar și disolvarea ei.

Oricum ar fi însă rămâne ne-
 îndoios, că stânga extremă este
 firm hotărîtă a nu ceda nicicum,
 ci ea va purta discușiunea cu sеп-
 tēmăni și cu lunile, până ce li-
 se va urî cumplit celor dela pu-
 tere.

Dacă partida guvernului va lua
 parte la această discușiune, atunci
 ea nu va mai pute acusa pe cei
 din opoșiția extremă, că fac ob-
 strucțiune.

Ciudadă de totu este în această
 afacere serioasă și gravă atitudinea
 contelui Apponyi și a partidei sale,
 care în cestiunea reformei sprigi-

nesce guvernul, dér în genere nu
 merge solidar cu el. Guvernul
 nici n'are lipsă de alianța opoși-
 ționei moderate, prin urmare nici
 nu-i ofere vr'unu avantaju pentru
 sprijinul ce îl dă în afacerea
 reformei administrative.

Förte bine caracterisază în nu-
 mērul său mai nou organul prin-
 cipal al stânger estreme, „Egye-
 tertés”, poziția această ciudadă a
 Apponyistilor, între cele două
 partide, dela guvern și din opoși-
 ția extremă, cari se luptă pe
 viêtă și pe mörte.

Numita fôia dice ironic, că
 partida lui Apponyi e superfluă
 ađi în parlament. E superfluă
 pentru-că proiectul de reformă,
 maioritarea îl pöte vota totu atât
 de bine fără opoșițiunea mode-
 rată ca și cu ea; decă e însă
 vorba de a face să cadă proie-
 ctul, atunci partida „independentă”
 este totu așa de tare de a face
 această singură, cum ar fi și atunci,
 decă i-ar ajuta opoșițiunea mode-
 rată. C'unu cuvênțu astăđi, opoși-
 ționea moderată n'are nici o greu-
 tate nici în drépta, nici în stânga,
 nici în sus, nici în jos.

E clar, că lupta va avé să se
 decidă între maioritarea guverna-
 mentală și stânga extremă și dela
 rezultatul ei atēră multu, förte
 multu, deși s'ar păre, că toate par-
 tidele maghiare tindu la unu și
 același scopu.

La cestiunea demonstrațiilor din Fiume.

Din Viena primesce „Egyetér-
 tés” următorea telegramă sensa-
 țională, cu data de 27 Iulie:

În cercurile politice de-aiçi, e răs-
 pândită școirea, că demisiunea ministru-
 lui de honveđi hr. Geza Fejervary este în ajun
 de-a se sевirși și nu peste multu ea va
 urma neapérat.

Demisionarea ministru-
 lui de honveđi stă în legătură cu afacerea Ugron-
 Uzelac și față cu persöna ministru-
 lui această afacere se agravéză prin impre-

jurarea, că în urma propunerii lui Beöthy
 Ákos, ea va trebui să vină înain-
 tea comisiei de imunitate, care va
 trebui să raporteze despre rezultat
 parlamentului.

Față cu cestiunea această ministru-
 lui Fejervary are cu totu alte vederi,
 de cum au secundanții lui Gavrilu Ugron
 împreună cu toți deputații, — afară de
 doi — pe cari i-au convocat ei la con-
 sultare în privința această. Ministrul nu
 apröbă nici de cum părerea aceloră,
 cari în provocarea căpitanului Uzelac
 vedu o vătămăre a dreptului de imuni-
 tate al deputaților. Acesta a voit să o
 declare ministru-
 lui numai decăt în dietă,
 dér ministru-
 lui președinte a prevenit pe
 Fejervary și astfel a împedat pentru
 acel moment ivirea crizei.

Crisa însă nu se va pute amăna și
 mai departe, decăt numai până atunci,
 până când comisiiunea de imunitate, în
 înțelesul regulor parlamentare, va fi
 silită a se ocupa cu această cestiune
 și despre rezultat va trebui să raporteze
 dietei.

După cele întēplate, comisiiunea de
 imunitate său va declara în raportul
 său, că provocarea căpitanului Uzelac a
 fost o vătămăre pentru dreptul de
 imunitate al deputaților, său că căpi-
 tanul Uzelac n'a vătēmat nici unu
 drept. În cazul dintei, comisiiunea de
 imunitate va veni în contradicțiune cu
 modul de vedere al ministru-
 lui Fejervary, în cazul de alu doilea însă, ea va
 veni în contra-dicțiune cu acei deputați,
 cari nu l'au lăsat pe Gavrilu Ugron să
 primescă provocarea la duel. După-
 ce însă majoritatea dietei nu este de acord
 cu vederile lui Fejervary, comisiiunea de
 imunitate de sigur încă se va declara
 în contra modului de vedere al ministru-
 lui.

În cazul acesta, ministru-
 lui Fejervary a declarat, că elu nici o oră nu va
 mai fi membrul unui parlament, care
 vré să dejosescă corpul oficeresc prin aceea,
 că prin o hotărâre principiară îi refuză
 acestuia dreptul de a-și căuta satisfacțiã
 pentru o ofensă personală, în timp ce
 orî cine altul pöte să-și capete satis-
 factiã.

Declarația această o face ministru-
 lui în public, cu totu pe față, așa că din
 astă causă el a avut discușiuni înflă-
 cărate cu mulți membri din partida gu-
 vernului. Modul de vedere al lui Fe-
 jervary îl împärtășesc întregu corpul
 oficeresc și tocmai de aceea, ministru-
 lui nu mai pöte tăce său rămâne indife-
 rentu.

Din astă causă, în cercurile politice
 din Viena se crede neîncunjurabilă is-
 bucnirea crizei.

SCRILE ZILEI.

— 17 (29) Iulie.

Cestiunea teatrului german în Pesta.
 Foile unguresci sunt förte cătrânite din
 causă, că hr. Friderich Kochmeister im-
 preună cu mai mulți cetățeni germani
 din Pesta au înaintat o cerere la Ma-
 iestatea Sa monarhul pentru subven-
 ționarea teatrului german, ce vor să-l
 înființeze în Pesta. Pöte tocmai fiind-că
 Maiestatea Sa s'a arătat binevoitor
 față cu această cerere a Germanilor
 din Pesta, foile unguresci nu mai
 pot de necaz și „Egyetertes” cu
 deosebită bucuriã spune, că tocmai
 din cauza acelei petițiunii, ideia de a în-
 ființa unu nouu teatru german în Pesta
 va rămâne nerealisată, deoarece majori-
 tatea acționarilor au hotărît să-și re-
 vöce subscrierile și să renunțe dela ideia
 reînființării teatrului german. „Egyet-
 ertés” numesce „nerușinată” procederea lui
 Hochmeister și dice, că mai mulți mem-
 bri ai camerei de comerț și industriã
 din Budapesta au hotărît, să-i cēră ace-
 stuia demisionarea din postul de preșe-
 dinte alu numitei camere, propunēndu
 totodată, ca portretul lui să fiă dat
 afară din sala de ședințe a camerei.

Unu preot român călcat de tren.
 Din comitatul Aradului ni se șorie cu
 data de 28 Iulie n. c.: „Vé împärtășesc
 durerösa școire, că preutul român Vin-
 cențiu Ioanovici din Cuvin, unu din-
 tre cei mai religioși și simpatici preoți
 din diecesa Aradului, aseră, în 27 Iulie,
 la o anumită distanță dela stațiunea Gyö-
 rocu, unde în nemijlocită apropiere

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

3) **Carnetul roșu.**

Novelă, tradusă de Moșul.

Lumina cea förte viuă a unei astăđi
 părea, că vré să concureze cu splendida
 lumina a gazului pe stradele Parisului.
 Cu tóte că Parisianul iubesc noptile cu
 lună, și cei fără ocupațiune le salută
 totdeuna cu bucuriã, totuși astăđi erau
 și indiviđi de aceia cari, în loc de
 nopte cu lună, ar fi preferit întuneci-
 mea mormēntului.

Pe una dintre stradele cele mai în-
 depărtate, din departamentul Passy,
 câteva figuri se furșau prin umbrele clă-
 dirilor monumentale, ca și când ar fi
 vrut să nu le recunoscă nimeni. La lu-
 mina unei patrolau câțiva sergenți, ér
 pe partea neluminată a stradei și se părea,
 că numai câțiva amatori ai noptii pri-
 vescu mai d'apöpe pe trecători.

Toomai se nētēnesc doi din cești
 din urmă.

— „E în regulă totu?”

— „Ea n'are ce să facă alta.”

Nimicu mai multu nu și-au șoptit
 și se despărțir.

Trecură cam deșe minute, când étă
 se ivesce o birjă de nopte, elegantă, și
 se opresce înaintea unei case frumöse.

— „Încă n'am ajuns la țintă?”
 dișe birjarului o voce sonoră de fe-
 meia.

Birjarul nu răspunde nimicu, ci sta
 ca înșepenit, pe capră, în timp ce, din
 casă alergară câțiva servitori bine îm-
 brăcați, ca să primescă pe dōmna din
 birjă.

Unu strigăt înădușit, ce putea să
 provină din spaima unui pasu greșit
 tocmai așa, ca și din durere, străbăt
 prin aer și aripele grele de stejar ale
 porții se închiseră și birja sbură mai
 departe.

Dama sosită cu birja oăđu jos în
 vestibul. Părăsind trăsura, ea simțise,
 că-i apasă fața o batistă umedă, cu un
 miros dulce, dér gestos. Vrú să strige,
 dér vocea i-se inecă și simțirile o
 părăsiră. Încă odată își dete tötă si-
 lința, ca să se elibereze, pe urmă căđu,
 cu totu înconșciã de sine. Chloroformul
 amețitor își făcuse efectul.

Ómenii, cari duceau pe femeia, ce
 părea ca mörta, o aședară pe o sofa ri-
 dicată, într'o odaia din parteru.

Intrară acum două femei.

Cu instinctul înăscut femeilor,
 ele sciură să caute, conform ordinului
 lor, și numai decăt și deteră peste
 hărta ascunsă, pe care o luară dela cea
 amețită.

Femeile dispart în odăile d'alături.
 Urechia particulară a unui fotografu,
 după șgomotul și închisul cassetelor
 din odaia mărginașă, ar fi recunoscută,
 că aici se tractéză despre unu procesu
 de fotografare. Dér nopte! Unde este
 lumina sórelui? — Întrebare de prisöș.
 Óre lumina drumontiană său lumina
 electrică, nu sunt încă de multu con-
 curenții cei mai periculoși ai sórelui?
 O clipită de timp, ce nici nu se pöte
 măsura, a fost de ajuns, ca cu ajuto-
 rul aparatului fotograficu, să copieze
 petecele de hărta, întinse asupra unui
 planu.

Unu dintre bărbații present, zim-
 bindu făcu unu complimentu damei, care
 i-a predat hărțile.

— „Du-le éră la locul lor!”
 Acesta se întörse cu tovarășa ei
 numai decăt înderțu și, amēndou, i-au
 aședat hărțile éră în sinu, de unde le
 scosesar.

Unu bărbat micu, cu barbă negră
 plină, întră în odaia și se plecă asupra
 femeii, care se părea, că dörme încă.
 Pe fața ei se oglindia unu felu de bu-
 curiã și fericire, o expresiune, ce se în-
 tēplă de obicei cu toți narcotisații.

— „Cum își găsesc pacienta, d-le
 doctoru?” întrebă alu doilea domnu, care
 intrase după elu.

— „Normalu,” răspunde celu între-
 bat, apucându mâna femeii narcoti-
 nate și asemănându-i pulsul cu arătăto-
 rul de secunde alu unui chronometru de
 aur.

În minutul acesta se ridică genele
 femeii, care încă totu zăcea fără con-
 șciință, bulbucul ochilor o căpētă viêtă
 și se îndrēptă, cu mirare acuş în drépta,
 acuş în stânga.

— „Îndată își va redobēndi și au-
 dul și colörea feții,” dișe micul doc-
 toru, care se duse după aceea la o sti-

avea nise pământuri, în momentul nenorocită când voia să treacă peste linia ferată, a fost din neprecauțiune *calcată și omorâtă* de trenul ce venea din Ardeal. Nenorocirea a provenit parte din neprecauțiunea împiegărilor oăii ferate, parte din cauza amurgului sării, ce pōte înșelând ochii nenorocitului preot, acesta a crezut că mai are răgaz să treacă peste linia până a nu sosi trenul. Astfel familia nenorocitului preot e lovită de o grea încercare ér poporeni sēi au perdată pe iubitul lor păstor.

Măsurî anticlerice. Consiliul sanitar superior din România a cerut dela ministrul de interne un credit de 20,000 cu scopul de a lua măsurî în contra pericolului colerei din Asia.

Briculă „Mircea“, din flota română, va face o călătorie de trei luni la Constantinopole, Chio, Rhodos, Candia și Salonic.

Atentat. Am amintit într'o telegramă, că ministrul francez Constans, și doi funcționari erau să fiă victima unui atentat, despre care circula următoarele amănunte: D. Donstans a găsit pe biroul său o carte de rugăciuni, pe care era pusă o scrisore. Ministrul recunoscând scrisorea uneia din nepotele sale, a crezut, că această carte vine dela aceasta; a trimis totul d-nei Constans. — Scrisorea nefăcând mențiune de trimiterea vomului, d-na Constans a presupus, că dīsa carte conținea mardării, așa precum nemulțumiri trimet câte odată membrilor guvernului și a trimes'o intendentului ca să o arunce. Valetul de cameră care o ducea a zărit ună filă eșind din volum. Șeful siguranței a dat să se examineze pachetul de cătră directorul laboratorului municipal. Directorul a lovit firele ierbii găsite cu ună ciocănaș; s'a produsă o defunațiune asemenea aceleia a mai multor focuri de pușcă. Cartea ascundea o cutie de sardale, în care se găseau 200 grame de fulminant, vre-o 20 glonțe de revolver înfășurate în hârtie de filtrat și vr-o 30 de capse. Cantitatea de fulminant era îndestulătoare pentru a face să sară edificiul în aer și pentru a săpa în pământ o gaură de 15 metri. Se presupune, că autorul pachetului este sēu un doctor din Tulon sēu ună amplotat ală acestui oraș; el și-a sburat creeri.

Sir Henry Drumond Wolf a fost numit ambasador al mării Britanii la București, în locul lui Hitrovo, care a fost numit după cum am amintit, în aceeași calitate la Teheran.

Musica orășenească va da mâne în 30 Iulie n. c. un concert în grădina hotelului „Pomul verde“. Intre alte piese se vor cânta: „Overtură la „Athalia“ de Mendelsohn, „Am Meerstrand“ imromptu pentru harfă de Oberthür (D-șora Fanny Spahta.) „Doi ochi“ de Ventura „*Träum eines Reservisten*“ piesă militară de C. M. Ziehrert. Acastă piesă este foarte interesantă. Cuprinsul pe scurt e următorul: Intr'o sēră sta un rezervist în atelierul sēu. După aceea se duce în cărciumă la o nuntă, unde și petrece bine, apoi se întorce acasă și adorme visând că a fost chemat în serviciu activ, că ia parte la manevre, la defilare etc. Intr'aceea se făc dimineața, și un copil al rezervistului deșteptă pe tatăl sēu din somn. Rezervistul se pune apoi pe lucru, fiind vesel că totul a fost numai un vis.

Cercul Sidoli. Producțiunea de a sēră a fost foarte interesantă și cu un program variat. Amintim între altele pe elefantul „Blondin“, care a mers pe un velociped, punând în uimire publicul de față. Astăzi sēră va fi reprezentațiune de gala în beneficiul lui Teodor Strakay.

În salonul stereoscop se vor vedea astăzi peisaje din Svedia, Danimarca, Rusia și America nordică. Mâne și poimâne se va vedea: Vieța și patimele lui Isus Christos și Roma cu monumentele sale.

Focul. În Săcele s'a aprins alaltăeri sēră cătră 8 ore o șură și în scurtă timp a ars până în fundament. Causa incidentului încă nu o scim.

Incendiu mare. Din Petersburg se telegrafază: Orașul Sengilei din guvernământul Sunbirk (Rusia) a ars cu totul; 6000 de locuitori stau în câmp fără adăpost; 18 persoane au ars. Paguba e foarte mare.

Din diecesa Orăzii mari.

În Iunie a. c. am primit dela un amic al nostru vestea plăcută, că Patronul institutului nostru cultural din Beiuș a fost reprezentat la „esamenul de maturitate“ prin d-l Canonic și Abate Paul Vela.

Acăsta înștiințare n'a putut să producă în soții noștri de principiu, car se interesază de sōrtea și ferioarea institutelor noastre culturale, de cât o impresiune plăcută.

Bucuria noastră de astă-dată însă e cu atât mai mare pentru-că bunul Dumnezeu ne a făcut și pe noi demni de a vedea fructele îmbucurătoare ce le așteptasem, ca să producă discuțiunea

energică, dēr foarte obiectivă, provocată în timpul din urmă și în momentul suprem în dīaristica română, în interesul pur al adevărului și cu dorința și cu scopul unic de a vedea salvat caracterul „național român“ al institutului nostru cultural pe baza literilor fundaționali și a legilor esistențate, aduse de dieta ungară și sancționate de monarhul nostru.

Și într'adevăr cine se nu simță bucuria în sufletul sēu, când vede de o parte sēmțul național deșteptat din letargia seculară în Clerul nostru, care aș, ca o santinelă falnică cu ochi ageri stă și nōptea la pândă pentru apărarea celui mai scump tesaur al sēu, a institutelor sale culturale naționale? Cine se nu sēmță deplină bucuria în sufletul sēu deșteptat spre un falnic viitor, când vede, că după o *apatia nemai pomenită și atât de îndelungată*, frânele conducerii creșterii și a educațiunii tinerimei le ia în mână însuși Patronul pregrațios al a celui institut, care mai înainte prin dec de ani a fost lăsat pradă exploatării celor mai aprigi dușmani ai culturii noastre naționale?

Și într'adevăr, decă vom reprivi la istoria timpurilor celor mai de-a-prope, ne vom convinge pe deplin, că atitudinea guvernului și a clerului diecesan față cu institutele lor proprie a fost cea mai indiferentă și regretabilă. Anume: Privind și esaminând mai de-a-prope atitudinea guvernelor hierarhice latine față cu institutele și corporațiunile lor didactice; ba considerând chiar și atitudinea guvernului Mitropolitan din Blășiu față cu institutele diecesane, ne vom convinge, că relațiunile ce domnesc și aș între acești factori puternici diecesani sunt cele mai favorabile, ēră corporațiunile didactice se bucură de încrederea perfectă a superiorității lor, care în interesul educațiunii și al instrucțiunii e neapărat de lipsă. Nu putem afirma acesta — *du-rere* — și despre factorii diecesei Orăzii Mari.

La noi între guvernul diecesan, corpul didactic și între clerul nostru a domnit și domnesce încă și astăzi o neînțelegere regretabilă și nefericită. Profesorii institutului nostru nu numai că au fost huiduiți ca nise „făcători de rele“ înainte lumea întregi, batjocuriți de totă lumea, chiar și de ai sēi; neapărați de nimeni nici de guvernul diecesan, după cum s'a vădit îndestul din corespondențele publicate în timpul mai din urmă, ci și astăzi sunt tractați ca străini ca și cum corpul profesorilor nu ar face parte distinsă din clerul diecesan.

La noi membrii corpului didactic,

deși, afară de calificațiunea preoțescă, se bucură de o calificațiune mai înaltă academică, totuși nici în trecut nici astăzi nu au altă trecere înainte guvernului și clerului diecesan decât simpli preoți. Ce se argumentează îndestul prin următoarele casuri triste: Mihail Bandidiu, după ce a funcționat ca profesor neobosit, fiind îngreunat cu o familie numărōsă pentru asigurarea existenței familiei sale a cerut beneficiu preoțesc conform serviciului prestat, deorece însă cererei, din diferite considerări nu s'a putut satisface, a fost necesitat ca să demisioneze ca profesor și să lase a fi ales ca notari, precum a și fost ales la Vasou (comitatul Bihor); numai după acest fapt intristător fū numit preot la o parochie de dōmne ajut la Dindilegu. (veți programa gimn. din Beiuș 1890 pag. 34.)

Ioan S. Sălăgian, întēiul profesor care a depus censura profesorală înainte comisiei esaminătoare din Budapesta; după un serviciu de 14 ani demn de totă lauda fū dispus asemenea la o parochie modestă din Mofținul mic, cu care fū imbiat încă fiind teolog absolut; unde apoi constrins de împregiurări grele s'a și adăpostit (veți programa gimn. de Beiuș 1890 pag. 35.)

Însă nu e mai favorabilă sōrtea profesorilor noștri dela Beiuș nici astăzi când toți se bucură de aceeași calificațiune, ca și or care profesor de stat. Beiușenii încă și astăzi sunt intimpinați din partea superiorității lor cu dīcala „cā ore pōte să iēsă ceva bun din Beiuș?“ ș. c. l. Așa erau și sunt de binevăduț domni profesori din Beiuș în semn de reușosință pentru serviciile ce le prestăz cu mare abnegare pe altariul națiunii!

Dēră nu era mai îmbucurătoare nici sōrtea tinerimei ce și termina studiile în institutul „diecesan“.

Studentii din gimnasiul din Beiuș treceau de „nula“ înainte d-lor din Orade, car deși fiind omeni cu carte și erudiți, sciau foarte bine, cumcă gimnasiul „diecesan“ este supus supra-inspecțiunii statului ca și gimnasiul domnilor premonstratensi din Orade, care era frecventat de tinerimea română seminarială, deși sciau foarte bine, că prin urmare în Beiuș încă se depun esamenle de maturitate tot înainte aceleiaș inspector superior de școle medii; totuși se afirma din partea guvernului și a clerului diecesan de pe acele timpuri, că cel mai slab student din Orade valoroză ca cel mai bun din Beiuș. Acăsta se dovedesce îndestul prin trista împregiurare, că o ocașiunea concursurilor diecesane ce se

clă cu apă și stropi cățiva picuri de apă rece peste fața damei.

Un risă răgușită și diferite cuvinte fără legătură premerseră și apoi întrebă „unde mă aflu?“ — Revenindu-și în fire îndată își dobândi și facultatea de aș aduce aminte.

— „Dumnezeule!“ strigă ea spăriată pipăindu-se la pept și căutând iute cu degetele hârtia ascunsă. „Unde mă aflu? Ce vrēu cu mine aici? Au năvălit asupra mea, ca să mă despōie! — Voi implora spriginul Franciei, decă o femeie se maltratēză astfel în chipul cel mai mișelesc.“

— „Te înșeli, dōmnă, sēu aiurezi.“ dīse doctorul cel mic. „Casa acăsta, în care te-au adus când te-au găsit pe stradă, este casă privată și nu-i frumos ca stăpânului să i-se facă imputări pentru fapta lui nobilă.“

„Numele meu este Dr. Berthier, cunoscut în întreg arondimentul. M'au chemat să dau ajutor unei femei, după cum se presupunea, nenorocite. Eu mi-am făcut datoria, dēr nu cred să fiu eu acela pe care să ai dreptul de-al atinge cu grobianități d-tale. D-ta uiți, fără îndoială,

că te aș pe pământul Franciei, și visezi, că te aș pe stepele Ucrainei, unde probabil, poți tracta astfel cu iobagii, dēr nu cu omeni culți. Vē salut!“

Înainte de ce agrăita s'ar fi putut reculege din perplexitatea ei, mica figură a doctorului dispăruse pe ușă.

— „Durere, trebuie să mărturisesc, că tonul pe care ai început d-ta, dōmnă, nici mie nu-mi place.“ se auș dīcând un alt doilea individ, ce se ivi în acel moment, făcând un compliment înainte contesei.

Intr'aceea contesa își revenise deplin în or. La moment înțelese, în ce situați se află.

— „Unde mă aflu?“ strigă ea cu voce poruncitoare. „Cine ești d-ta? vrēu să ești d'aci! Sē ești! Sē ești! Deschi-de-mi ușa și lasă-mă liberă, ori...“

Omul abia acum băgă de sēmă, că damă iritată a scos din busunarul hainei un revolver, a cărui țevă o îndreptă asupra lui.

Ea pși spre ușă.

Necunoscutul o opresce.

— „În două minute îți stă trăsura

d-tale la dispozițiă,“ dīse el hotărît.

— „N'am lipsă nici d'o trăsură, drumul meu îl voi nimeri și fără trăsură. Înățuri! dīc eu“

Încă-odată ridică arma amenințând și o îndreptă asupra necunoscutului. Abunăsēmă mai multă emoțiunea i-a apropiat degetul de cocoș, destul, că la vorba din urmă, care sbură șuerând peste buzele ei, pocni arma și sgomotul ei se mestecă cu sgomotul de voci de pe coridor, din car, în momentul acesta, s'a putut auș limpede nmele: „Magdalena!“

III. O nōpțe rară.

Pe când se petreceau întâmplările amintite, Contele Czrynowsky ședea în „clubul rusesc“ și asculta pe un tiner, care se trudea în tot chipul să convingă pe cei din jurul sēu despre corectitatea părerilor sale.

— „Noi, continuă el, trebuie să ne unim cu acele elemente din vieța poporului, car dela întemeierea puterii moscovite, n'au încetată nici-odată de-a protesta, nu cu vorbe, ci cu fapte, în contra a tot ce a stată direct sēu indirect în legătură cu acăstă putere,

în contra nobilimei, a funcționarilor, a preoțimei și a cămătăriei neguțatoresc. Organizațiunea noastră, tot scopul nostru, consistă în aceea, ca elementele inimice opuse acelei puteri să le unim într'un complex tare, nevins, să le prefacem într'un aparat de răsturnare. Istoria rusescă are numai două epoce, tōte celelalte nu sunt istorii rusescă; numai în aceste două momente istorice a trăit poporul rusesc în epoca Stenka Rasin și în epoca lui Pugacev. Ținta noastră este o resturnare generală, fără cruțare a celor existente; ce va eși din răsturnare, este trēba generațiilor viitoare. Sub revoluțiă poporului, nu înțelegem o revoluți de care cunōce Europa până acum, care, fără să treacă peste granițele tradițiunii, ale proprietății, ale așa numitei civilizațiunii cu morală, s'a îndestulit cu schimbarea de forme politice. Pe popor îl pōte mântui numai acea revoluțiune, care smulge cu rădăcină ou tot or ce putere de stat și nimicesce tōte tradițiunile de stat, tōte clasele din Rusia... Revoluționarul este un om, care a făcut un vot; pentru el nu există nici interese proprii

țineau pentru primirea teologilor, cei mai buni studenți din Beiuș, fiind născuți chiar în diecesă noastră au fost respinși față de alți debili, cari și-au terminat studiile în gimnasiul dela Oradea mare.

În contra acestor gravamine și acușări nefundate față de gimnasiul „diecesan” din Beiuș pledază ați clarți, ca rațele sôrelui, acea pleiadă strălucită de bărbați erudiți, cari parte ca fii ai diecesei Orașii Mari, — constrânși de împregiurările amintite ași părăsi diecesă lor, parte ca învățacei ai acestui institut desconsiderat de ai săi, ați suntă fala și decora institutului nostru cultural și apostoli adevărați devotați cauzelor noastre naționale pe diversele cariere ce le ocupă în societate.

(Va urma.)

Programă

pentru adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, care se va ține în 4/16 Augustă n. 1891 și zilele următoare în Hațeg.

Sedința I-a Duminică în 4/16 Augustă 1891.

1. Deschiderea ședinței prin președintele ordinar la 10 ore a. m. în localul, ce se va destina în acest scop.

2. Esmiterea unei comisii de 3 pentru încasarea de taxe dela membrii vechi și dela cei, cari se vor înscrie de nou.

3. Apelul nominal al membrilor Asociațiunii, cari au dreptul a participa cu vot decisiv la debaterile adunării.

4. Raportul general al comitetului despre activitatea lui în decursul anului 1890 dimpreună cu acelușe a-celuia.

5. Raportul comisiei de înscrieri.

6. Insinuarea propunerilor și eventualelor interpelări pentru-ca în a doua ședință să potă fi date în discutiune și să nu se potă dice că i-s-a făcută cuiva surprindere.

7. Alegerea unei comisii de 3 pentru esaminarea rațiociniului pro 1890 și a proiectului de budget pro 1892 și a altei comisii de 3 pentru esaminarea raportului general al comitetului și a eventualelor propuneri.

8. Cetearea eventualelor disertațiuni decă acelea au fost insinuate cel puțin cu 24 de ore mai înainte la comitet, respective la presidiu.

Sedința a II-a, Luni în 5/17 Augustă 1891.

1. Verificarea protocolului din ședința I.

2. Raportul comisunilor esmise în ședința I.

3. Alegerea unui membru ordinar în comitet pentru restul periodului 1890—1893.

4. Defigerea locului pentru viitoare adunare generală.

5. Dispozițiun pentru verificarea protocolului din ședința a II-a

6. Închierea ședințelor adunării generale.

Din ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român ținută în Sibiu la 4 Iulie 1891.

George Barțiu m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișan m. p.,
secretar II.

Catastrofa din Saint-Mande.

La stațiunea Saint-Mande de pe linia căii ferate Vincennes-Paris s'a întâmplat în 27 c. o nenorocire dintre cele mai îngrozitoare. Trenul, ce venia de către Joinville, s'a ciocnit cu trenul de persoane, ce se afla la gara din Saint-Mande, cu o putere, care a pricinuit zdrobirea unui vagon de povară și a altor trei vagoane de persoane, cari fiind luminate cu gaz numai decăt au luat foc.

În momentul, când s'au ciocnit trenurile, cazanul locomotivei ce venia spre gară, s'a spart și focul s'a vrsat ca o lavă pe vagoane, ce se îngrămădiră unele peste altele, cari toate s'au aprins. Atunci s'auzi un strigăt desperat. Vagoanele, dintre cari unul era de clasa I, er două de clasa a II-a au fost pline cu călători, de asemenea și vagonul de povară. Fiă-care vagon avea aproape 70 de persoane.

După soirile telegrafice, numărul celor răniți și morți nu se pote încă constata cu positivitate. După o versiune, numărul morților ar fi 22, er alți celor răniți 66, er după o altă versiune 49 morți și aproape la o sută greu răniți.

Familii întregi sunt nimicite. Morții sunt mutilați grozav, er răniții dau puțină speranță de revindicare. Dintre cei nenorociți, mulți au murit de arsură și mulți sunt mutilați de nu-i mai poți cunoșce. La unii capetele sunt despicate de corp, er la alții mâinile și picioarele li sunt rupte. Cei morți și răniți se scot de sub ruinele vagoanelor într-o stare îngrozitoare. O scenă dintre cele mai sfișătoare fu, când se prezentă la fața locului rudele și membrii familiilor celor nenorociți, cari își căutau unii pe părinți, alții pe frații ori pe alți amici, ori binefăcători ai lor. Pompierii, cari numai decăt s'au prezentat la fața locului, au stins focul, der cu toate acestea cei mai mulți dintre cei răniți și morți au ars mai multă se mai puțin. Nu s'a putut constata încă cine portă vina acestei nenorociri. În Paris domnesce o iritațiune mare din cauza acestei catastrofe.

Correspondența „Gaz. Trans.”

Unimăt, (Sălagiu) Iulie 1891.

Stim. D-le Redactor! Pentru a dovedi până unde a ajuns șovinismul

unguresc, voi aduce aici câteva casuți din părțile noastre:

În opidul Tășnad, între alți șoviniști se află și un avocat cu numele Mihály Károly. Nefind în Tășnad nici un avocat de-ai noștri, — afară de D-lă G. Filep, care îns de câțiva ani nu mai practică advocatura, — un Român din comuna Unimăt recure la ajutorul acestui avocat „patriotic” căruia într-o cauză procesuală îi prezentă și un estras din matricula cununaților; firesce, că estrasul era scris în limba română, fiindcă și comuna Unimăt, afară de câteva lipitori de ale satului, e curată română, er cei pentru cari e făcut estrasul asemenea sunt Români. Șovinistul avocat îns cu nici un preț n'a vrut să primescă estrasul dela bietul Român, dicend, că lui în limba maghiară îi trebuie estrasul și nu în cea valahă, că el nu știe românește; venind acasă, bietul Român se căiesce protopopului și preotului său, cari i-au spus Românului, că mergend înderăt, s'ei spună numelui avocat, că protopopul și preotul din Unimăt după lege numai în limba românească potă se dea estrasele matriculare, fiindcă în această limbă sunt conduse matriculele, și în urmă s'le amenințe, că decă nu va primi estrasul, va lua totă cauza dela el și o va da altui avocat din Tășnad, care va primi estrasul matricular și în limba română conform legii din 1868, că protopopul și preotul din Unimăt de dragul șovinistilor Unguri nu se vor face călători de lege.

Spunendu-i Românul nostru așa cam respicată șovinistului maghiaron că de mai sus, acesta n'a mai dicit cărcu, ci s'a învoit să primescă estrasul matricular și în limba română. Am amintit acest casu, pentru-ca se vadă, că prin o procedere energică cel puțin în câva se potă oința și poftele nesațioșe ale contrarilor noștri.

Alt casu. Un proprietar român din cercul pretorial al Tășnadului, avend să trimită fiului său, care e student în Blașiu, banii de drum pentru a veni acasă pe timpul ferilor, me rugă pe mine ca să scriu adresa. Eu prin mandat postal am espedat banii și amesurat obiociului meu de până acum adresa am scris-o în limba română și am trimis banii împreună cu mandatul postal la unul dintre oficiile postale din jurul Tășnadului. Spre mai marea mea indignare îns me pomenesc, că magistrul de poștă, — care cu câțiva ani mai înainte s'a nutrit cu prescură românească, fiind cantor învățator într-o parohia greco-catolică română din acest jur, și care după-oe și-a lăpatat frumosul său nume româneșc, a luat unul unguresc, care se sfârșește cu „y”, trimite mandatul postal cu banii înderăt cu observarea ca să se scrie pe unguresc suma banilor trimiși. Altădată, încă s'a scris româneșc și tot acest poștaș prim fără nici o observare, er acum, când era de tot urgent, fiindcă a treia și avé se plece din Blașiu studentul, căruia îi erau adresați banii, nu i-a primit, din cauză, că suma banilor, ca tot-deuna, așa nici acuma n'a fost scrisă în limba lui Árpád, ci în cea română. Ceea ce îns nu s'a primit la acest oficiu postal mai mic, ce stă sub conducerea unui renegat, s'a primit la oficiul postal din Tășnad, ai căru funcționar încă n'au ajuns cu șovinismul până la gradul renegatului din vorbă. Eu indignat de-o astfel de batjocură a drepturilor noastre, am mers la oficiul postal respectiv, unde întrebând, că de ce s'a făcut această ilegalitate, mi-s'a răspuns, că acesta este o ordinațiune nouă (!) a nădrăvanului Baross. Cerend îns ordinațiunea ca s'o cetesc, mi-s'a răspuns, că nu se știe unde-i acuma, der de-altădată mi-se va da. Mi-s'a promis îns, că precum de altădată, așa și în viitor vor fi

primiți, deși vor fi scriși româneșce (!!!) — Acuma se ivesce întrebarea, că ore unde-i ordinațiunea lui Baross? Se vedea, că și aici a fost vorba numai de apucătură, care cu un „lasă-mă să te las” ar fi putut prinde rădăcină. Caută-ți îns, Române, dreptul și-l vezi avé!

B.

Telegramele „Gaz. Trans.”

(Serviciul biroului de cor. din Pesta).

Genua, 29 Iulie. Litograful Kopke din Munsberg a vëndut Franciei planurile fortificațiilor dela litoral. El a fost arestat.

Londra, 29 Iulie. În camera comunelor declară primul lord al admiralității, că visita în Portsmouth a escadre franceze e un act spontan. (Aici unde petrece și regina Angliei a fost invitată flota franceză de a poposi la re-întorcerea sa în Francia).

Petersburg, 29 Iulie. La prânzul dat de marele principe Alexis, bēu acesta în sănătatea lui Carnot și a flotei franceze. Ambasadorul francez toastă în sănătatea părechi împărătesci ruseci, er admiralul Gervais în sănătatea flotei ruseci.

Seghedin, 29 Iulie. La edificiul casei de păstrare, ce era în construcțiune, s'a surpat boltitura, luând cu sine și 15 lucrători. Sunt 3 morți și 4 greu răniți.

Paris, 29 Iulie. Șeful stațiunii din Vincennes și mașinistul-conductor au fost arestați, ca responsabili pentru catastrofa întâmplată prin ciocnirea trenurilor.

DIVERSE.

Unde trăsesc omii mai mult? La întrebarea asta, s'a dat de mai multe ori unul și același răspuns, care se confirmă ați: în Norvegia. Acolo în adevăr se găsesc o mulțime de omi, cari au trecut de 100 de ani. Se găsesc astfel și pe aici, îns foarte rar. În Norvegia, afară de copii, cari sunt espusi la mai multe bôle, ajunge lesne ori-cine la vârsta de 90 de ani. Etă ultimele cifre, pe care le publică biroul oficial de statistică din Norvegia: Durata mijlocie a vieții în Norvegia pentru bărbați, este de 48 de ani 33 sutimi (întrând în socotelă și copii) pe când în alte țeri e de 30 de ani. Pentru femei ea este de 51 de ani 30 de sutimi, er pentru amândou securile de 49 de ani 77 de sutimi. Directorul biroului constată că în ultimii ani lungimea vieții a mai crescut cu ceva și conchide astfel: „Decă mortalitatea este cu 17 la sută mai mică ca în centrul și apusul Europei, asta se datorește faptului, că la noi mor mai puțin copii decăt în celelalte țeri. În schimb îns nascerile nu sunt așa dese, ceea ce face ca populația țerei să nu crească peste măsură.”

Napoleon I și doctorul. Napoleon Bonaparte într-o și primi visita doctorului atașat pe lângă persoana sa; era în cabinetul de lucru. Cum îl vede, îl măsoră din cap până în picioare și îi pune următoarea întrebare: — Doctore, cam câte suflete ai trimis pe lumea cealaltă? — Maiestate, răspune doctorul după ce făc ore-care socotelă, cam cu 300,000 mai puțin ca Maiestatea Voastră, cu deosebire că, eu, nu m'am amestecat și în clientela străină.

În institutul de băeți „Cultura” din orașul Buzeu (România) fiind vacant

un post de profesor-pedagog, se aduce la cunoștința doritorilor de a ocupa un asemenea post. Condițiuni avantajoșe. A se adresa la Direcțiunea Institutului.

Director, I. Bogățianu.

Proprietar:
Dr. Aurel Mureșanu.
Redactor responsabil interimar:
Gregoriu Maior.

nic simț, nici înclinare, el însuși n'are nici un nume, pentru el nu există rudenie, amioșie, iubire, generositate, nici chiar simț de onore...”

Cuvintele din urmă vorbitorul le pronunță cu un patos declamatoric. El nu s'a înșelat în efect, pentru-că un aplaus general al celor prezenți răsplătiră pe vorbitor.

Czrynowsky, o fire cu creștere nobilă din casa părintescă, se cutremură fără voiă. În chipul acesta încă n'a vëndut el pășind nihilismul pe față. El a crezut până acum, că partida revoluționară lucră numai ca să depărteze scaderile esistente ale guvernului domnitor și să introducă un regim condus de însuflețire mai nobilă. În această părere rătică s'a lăsat să fiă tras și el în vultorea mișcării, fără a se întreba la timp, unde o să ajungă?

Se făcuse nopte și el doria să-și capete altfel de societate pentru petrecere. Afară de aceea primise un bilet oșinos, ce se părea a fi scris de o mână de femeie, care-l proovcă să mergă la Cafè Veron.

De-o parte fiindu-i urit, de alta

afățat de curiositate, se înduplecă a pretesta un motiv plausibil, pentru ca să se potă depărta.

— „Cafè Veron... Quai de Villy 34!” strigă un birjar, care și sbură ca gândul cu el.

Aici se adunase deja elita oșpetilor și se împărțise la diferite mese. O damă singură, întovărășită de un domn mai bătrân, ședea în fața intrării.

Acăsta se fiă scriitoarea biletului?... fără indoală, pentru-că ochii ei se îndreptară la moment asupra domnului, ce ședea lângă ea, și acesta aruncă, ca din întâmplare, câte-va priviri asupra celui ce intrase. În espresia feții lui se oglinda o surprindere bătătoare la ochi și a fost de lipsă ca dama să-l mai facă odată atent, înainte de a se reculege el și de a se soula cu reverință de pe scaun. Czrynowsky observase toate mișcările acestea, de aceea credea, că nu face un lucru contra etichetei, mergend directă către aceeași mesă.

Bătrânul se ridică și pași spre Czrynowsky.

(Va urma.)

Cursul pieței Brașov.

din 29 Iulie st. n. 1891

Table with exchange rates for various currencies like Banconote românești, Argint românescu, Napoleon-d'or, etc.

Cursul la bursa din Viena.

din 28 Iulie a. c. 1891

Table with financial data from the Vienna stock exchange, including rents and interest rates.

ABONAMENTE

la „GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețul abonamentului este:

Table showing subscription rates for Austro-Ungaria and Romania/abroad.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Table showing rates for Sunday editions in Austro-Ungaria and Romania/abroad.

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, cari se vor abona din nou, să binevoiescă a scrie adresa lămurită și a arăta și poșta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Ca vândătoare

se caută o fată dintr'o familie bună românească, ocupațiunea va fi durabilă.

Acele, cari știu vorbi nemțește și au mai fost vândătoare, sunt preferite.

Ofertele scrise cu mâna proprie sunt a se trimite la administrațiunea acestei foi sub cifra „Credincioasă și solidă“.

641,3-1

Un practicant

său ucenic se primesce în băcănă N. Grădinaru Strada Neagra, No. 1.

Numere singurate din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se pot cumpăra în tutungeria I. Gross, și în librăria Nicolae Ciurcu.

Mensul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 20 Iulie 1891.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Brașov, Sibiu, etc., with columns for train types and prices.